

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. VII. Ecclesiæ locave tum Occidentis, tum Orientis sacra, in quibus vel
Sanctipost sæculum sextum aut certe a tempore incognito cultu
ecclesiastico fuere affecti, vel sacra etiam eorum lipsana aut ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

ACTORE
C. B.

in usum diaconiae existunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione pauperum in diaconiae ministerio deservire. Cum Gregorius tertius Papa anno 741, uti inter eruditos convenit, obierit, sacramque Romae SS. Sergio et Baccho, quam hic Anastasius memorat, aedem dumtaxat auverit, seu loco antiquae, quae parva erat, ampliore exstruxerit, verosimillimum apparet, eam jam inde a saeculo sexto aut forte etiam citius existisse, ac proin SS. Sergium et Bacchum jam tum etiam Romae loco sacro, in honorem suum exstructo, fuisse decoratos. Sed haec de veneratione, Sanctis in Occidente etiam inde a saeculo sexto delata, modo disseruisse sufficiat; quanto honore iidem cultuque tum Romae, tum alibi sive in Oriente sive in Occidente sequioribus aut etiam ignotis temporibus fuerint affecti, nunc videamus.

§ VII. Ecclesiae locave tum Occidentis, tum Orientis sacra, in quibus vel Sancti post saeculum sextum aut certe a tempore incognito cultu ecclesiastico fuere affecti, vel sacra etiam eorum lipsana aut sunt aut fuerunt asservata.

Sancti susceptis ad suam, Resaphensem ecclesiam peregrinationibus

Ut in hoc tractando argumento, ordinatius procedam, confusionemque, quantum fieri poterit, evitem, ecclesias, aedesve sacras, in quibus vel Sanctos nostros speciatim coli vel sacras etiam eorum possideri exuvias, memoriae proditum invento, antiquitatis, qua quaeque in cultu illo possessioneve gaudent, ordine servato, recensere, idcirco etiam, cum commode fieri id potuerit, postremo dumtaxat, ne hunc perturbem, commemoraturus loco eas, quae quo tempore primum Sanctos colere sacrae eorum lipsana possidere inceperint, determinare haud queo. Hisce praemissis, rem ipsam aggredior. Frequentes fuisse saeculo quinto aut sexto ad Resaphensem SS. Sergii et Bacchi ecclesiam peregrinationes, supra docuimus; haec autem nec saeculo septimo et octavo desiisse, jam nunc dicenda aperient. Apud Labbeum tom. VII Conciliorum col. 582 Stephanus monachus et librorum custos in concilio Nicæno secundo, actione quinta dixit, sibi a Dionysio, ecclesiae Ascalonis presbytero, narratum fuisse, abbatem Joannem anachoretam aliquando ad S. Sergium in Arapham (ita scilicet ibidem corrupte Resapha vocatur) peregrinari soluisse.

saeculo VII et serius honorati adhuc fuerunt,

97 Jam vero, cum dictum Nicænum concilium anno 787 celebratum fuerit, Dionysiusque presbyter, a quo sibi id narratum fuisse, Stephanus monachus tum dixit, Joanni anachoretæ, ad S. Sergium in Resapham peregrinari subinde solito, synchronus existisse vidatur, consecrarium est, ut, cum anachoreta iste, nomine Joannes, aut saeculo octavo jam labente, aut septimo senescente, in vivo, ut apparet, exstiterit, verosimiliter etiam utroque hoc saeculo Resaphensis Sanctorum nostrorum ecclesia, non secus atque id duobus saeculis proxime prægressis factum

fuerat, a peregrinis, ad illorum opem confugientibus, frequentari adhuc soluerit; quod an, uti in Martyrologio Romano moderno indicari videtur, hodieque fiat, pro certo asseverare non ausim. Illam interim erga Sanctos venerationem nondum saeculo septimo, imo ne saeculo nono quidem ac decimo, desiisse, credibile etiam apparet vel ex eo, quod tum insignis plane adhuc eorum in Oriente cultus exstiterit, prout argumento sunt tria, quæ vel amborum Sanctorum vel unius saltem Sergii nomini tunc ibidem exstiterit dicata, seu templa seu monasteria diversa, Tagritense nimirum in Mesopotamia, Tura-Saiense, e regione positæ in Mesopotamia ad Tigrim urbis Balat situm, et Gubense seu quod in inferiori regionis Gubæ parte positum erat. Ac primum quidem ex his anno circiter 673, secundum autem saeculo nono aut etiam citius, ac tertium denique saeculo decimo fuit exstructum, uti videre est apud Assemanum in Bibliotheca Orientali tom. II, pag. 422, 427 et 530; quo etiam posteriori loco invenies, in Gubensi monasterio SS. Sergii et Bacchi reliquias fuisse eodem, quo conditum id fuit, tempore depositas.

98 Atque hæc sunt, quæ de veneratione Sanctis in Resaphensi sua ecclesia post saeculum sextum delata dicenda occurrunt; ad alias modo ecclesias, quæ vel eos post hoc tempus cultu ecclesiastico honorare, vel sacras etiam eorumdem reliquias obtinere, sermonem converto; atque ut, quem mihi præfari, ordinem chronicum sequar, a patriarchali Venetiarum ecclesia, sita in ea, ut verosimilior habet sententia, urbis Venetæ parte, quæ Olivola olim dicebatur, quæque episcopatum ac Cathedralem basilicam complectitur, duco initium. Ughellus tom. V Italiae sacrae edit. an. 1655 in Patriarchis Venetis col. 1267 sic scribit: Ursus de Rivoalto, cognomento Baduarius, filius angeli et Joannis Participatii, principis Venetiarum, frater, Venetum gessit Pontificatum ann. MCCXXI seditque annis XXXI. Hujus parentes viri devoti, inquit Dandulus, ecclesias S. Severi episcopi et S. Laurentii martyris sibi contiguas in geminas construxerunt, in quibus hic episcopus succedens S. Laurentii in virginum monasterium ad suum obitum commutari disposuit, eidemque sororem, virginem lectissimam, abbatissam præfecit. Hic Olivolensis Cathedralis ecclesiam sub S. Petri Apostoli nomine inchoavit, quam post quinque annos completam in Kal. Junii consecravit, et reliquias sanctorum Sergii et Bacchi in ea deposuit. Cum quartus hic Venetiarum, aut, si antiquum, quo is olim a Venetiarum, in qua residebat, urbis parte vocabatur, nomen mavis, Olivolensis episcopus sedem hanc, ut verbis recitatis docet Ughellus, anno 821 occupare inceperit, annisque triginta duobus tenuerit, consecrarium est, ut quod fecisse verbis recitatis idem episcopus traditur, SS. Sergii et Bacchi reliquias in cathedralem, quam Venetis exstruxerat, ecclesiam eo temporis spatio, quod inter annum 820 et annum 834 intercessit medium, transtulerit, ut computanti patebit.

F Venetaque patriarchalis ecclesia sacra eorum lipsana,

99 Verum unde, et quo circiter tempore illæ Sanctorum nostrorum reliquiae Venetias fuerant advectæ? Flaminio Cornelius, senator Venetus, in Ecclesiis Venetis a se illustratis tom. XIII, pag. 10 sic scribit: Eo (Christophoro II) ecclesiam Olivolensem administrante, Veneti, in concione publica congregati, sanxerunt anno MCCCIX ducalem sedem, de Mathemaucense urbe sublatam,

F Heracia Venetias allata a saeculo nono

A sublatam, in Rivoalto persistere; quibus peractis, Angelum Porticiaicum ducem constituerunt. Catholicus vero dux ab Heraclia, unde originem duxerat, corpora sanctorum Sergii et Bacchi, ut tradunt nonnulli ex Venetarum rerum chronologis, Venetias transtulit, et in cathedrali ecclesia, ipsis dicata, in marmoreo sepulcro reposuit in castro Olivolensi; quæ deinde divorum Martyrum lipsana, ædificato seu potius reædificato, ut mox dicemus, divi Petri apostoli templo, in illud per Ursum Baduarium, IV Olivolensem episcopum, translata fuerunt. Sacræ itaque Sanctorum nostrorum reliquiæ, quas quartus Venetiarum episcopus in recens a se Venetiis exstructam cathedralem ecclesiam intulit, Venetias Heraclia, regionis Venetæ urbe, jam dudum excisa, quæ unde illas accepisset, haud invenio, fuerant adjectæ, idque sæculi IX initio. Nec hæc tantum e datis Flaminii Cornelii verbis habemus, verum etiam jam tum Venetiis existisse ecclesiam, SS. Sergio et Baccho sacram, hancque, cum condita nondum esset cathedralis S. Petri ecclesia, pro cathedrali ibidem fuisse; quæ ego interim, uti et quod idem scripserim tom. cit. pag. 5 de dicta ecclesia, quæ jam inde a nascentis urbis Venetæ initis SS. Sergio et Baccho ibidem fuerit ædificata, affirmat, antiquo aliquo documento, fide undequaque digno, vellem confirmari. Verum, etsi id factum nusquam invenitur, quin equidem jam inde a sæculo nono sacras SS. Sergii et Bacchi reliquiæ cathedralis, aut, quemadmodum modo vocatur, patriarchalis Venetiarum ecclesia possederit, nullo modo (neque enim esse videtur, cur Cornelius et Ughellus, verbis recitatis id adstruentes, falsitatis hic habeantur suspecti) dubitandum apparet.

idcirco etiam festo annuo Sanctos celebrans, possedit.

100 Nec solum hæc jam tum possedit, honorificeque asseravit, verum etiam ipsos Sanctos peculiari ritu venerata est, aut certe id sæculo proxime elapso, fecit, atque hodie etiam facit. Ita quantum ad venerationem, quam ipsis sæculo proxime elapso detulit, disco e patriarchalis ecclesie Venetæ, quod penes nos exstat, divini Officii recitandi Ordine, anno 1685 Venetiis excuso, in quo licet a septimo Octobris die, sacra S. Justinæ luce impedito, Sanctorum nostrorum festum in diem alium differatur, in patriarchali tamen ecclesia ipsa illud ob sacra eorum, quæ ibi asserantur, corpora septima Octobris die celebrandum præscribitur. Directorii laudati seu Ordinis divini Officii recitandi verba sunt: In E. Patr. fest. SS. Sergii et Bacchi ob eorum corp. Quod modo ad venerationem, quæ Sanctis hodieque Venetiis defertur, spectat, laudatus Cornelius tom. cit., anno 1749 typis vulgato, pag. 11 sic scribit: Sanctorum Martyrum (Sergii nempe et Bacchi) natalitia a clero Venetæ urbis sub semiduplici ritu coluntur, sub duplici vero in duicali et patriarchali basilicis, quarum hæc potiore corporum partem sub nomine corporis in marmoreo monumento asservat, illa vero insignes reliquiæ, ex ipsis corporibus ablatas, obtinuit. Ita ille, hisce simul verbis, quibus præterea, in duicali Venetiis ecclesia et Sanctos nostros singulariter coli et sacras eorum asservari exuvias, docet, ea suppeditans, et quibus intelligis, præfatum Directorium, dum SS. Sergii et Bacchi corpora Venetiis in patriarchali ecclesia inveniri inuit, figurate dumtaxat loqui corporumque SS. Sergii et Bacchi partem, quam patriarchalis Veneta possidet ecclesia, pro integris eorumdem, Octobris Tomus III.

uti frequentissime, dum de aliorum etiam Sanctorum reliquiis sermo est, fieri assolet, corporibus accipere; quod adeo et de scriptoribus monumentisque omnibus dicendum est, si integra Sanctorum nostrorum corpora uni soli loco attribuant. In eam autem opinionem idcirco præterea concedo, quod alibi etiam sacrorum pignorum partes inveniantur, uti ex jam nunc eo, quem mihi præfixi, ordine dicendis patescet.

101 Jacobus Gualla, diversorum sacra Sanctorum lipsana, in monasterio S. Felicis Papiæ asseroata, in Sanctuario Papiensi lib. v., cap. 11 recensens, hunc scribit in modum: Otto Teutonicus imperator secundus Salvatori nostro perpulchrum (Papiæ nempe) condidit oratorium, hac nostra tempestate sanctum Felicem vocatum: quam quidem ædem sanctissimæ virginis divi Benedicti Ordinis mira religione colunt. In ea autem hæc veneranda Sanctorum corpora decumbunt, quorum nomina infra describuntur: Felix, Castulus, Georgius, Felicitas, Prothus, Hyacinthus, Sergius et Baccus, Innocentes duo, Marina, Felicula, caput S. Stephani prothomartyris, caput S. Valentini presbyteri, Crux una de sanctissimo ligno Crucis inaurata, capsula una in medio altaris majoris plena reliquiis. Quæ quidem venerandæ omnes reliquiæ in subterraneo oratore * decenter arcis tribus tumulantur mirandæ pulchritudinis ex marmore eburneo ac egregio artificio insignitis, quæ fideli religione conservatæ ibidem adhuc exstant atque venerantur. Cum laudatus Jacobus Gualla hic, statim ac SS. Sergii et Bacchi corpora Ticini decumbere, asseveravit, subjungat, ibidem etiam asservari SS. Stephani et Valentini capita, esse videtur, cur de Sanctorum nostrorum aliorumque, quos memorat, integris corporibus, quæ Ticini decumbant, non autem de eorumdem dumtaxat partibus, intelligatur.

102 Adhæc Romualdus a S. Maria in Ticino seu Papiæ sacra parte II, pag. 131 sic scribit: Sergius... Nonis Octobris optatam ad martyrii palmam in cælum et ipse commilitoni Baccho sociandus evolavit, atque ob ipsius Sergii memoriam locus, ubi primo corpus ejus conditum fuit tumulo, Sergiopolis ex ejus nomine appellatus est, et ob præclara inibi, quæ patrabat, miracula frequenti Christianorum concursu honoratus; cujus eadem exuvia postea una cum corpore S. Bacchi Ticinum asportatæ in æde S. Felicis, monialium S. Benedicti, multa requiescunt veneratione. Hisce autem verbis videtur et hic scriptor significatum velle, integra SS. Sergii et Bacchi corpora, non autem eorum dumtaxat partes, Ticini seu Papiæ asservari. Ast, si id bini illi scriptores, uti ex dictis contendere videntur, re etiam ipsa contendant, a veritate illos aberrare, ob rationem num. 100 adductam dubitandum non est. Nec est, cur mirum cuiquam accidat, scriptores illos erroris a nobis hic accusari. Quæ enim de Nostrorum aliorumque Sanctorum corporibus Papiæ asservatis memoriæ prodiit Jacobus Gualla, nec ex horum inspectione, nec e probatæ fidei monumentis, sed tantum, uti ex Aloysii de Tallis Novocomensi ad 11 Septembris diem Martyrologio colligo, e populi traditione, errori frequentissime obnoxia, verosimillime didicisti, nec sua aliunde Romualdus a S. Maria hausisse videtur.

103 Quod cum ita sit, quis, quæso, quo minus ob rationem, quæ num. 100, ut jam dixi, data

AUCTORE C. B.

eademque etiam prærogativa Papiensis S. Felicis ecclesia,

E

* oratorio

cui etiam integra eorumdem corpora videntur attribui,

F

ACTORE
C. B.

est, quæque maxime solida apparet, a vero id alienum pronuntiemus, impediendos nos velit? Proximum est, ut de tempore, quo Ticinensium S. Felicis Monialium monasterium SS. Sergii ac Bacchi reliquias possidere incepit, nunc pauca edisseram. Nihil plane, quo id certo determinem, occurrit; verum etsi res ita habeat, illud tamen sacrarum Deo virginum asceterium jam inde ab eo tempore, quo ab Ottone II fuit exstructum, seu jam inde, cum ab anno 966 ad annum usque 985 imperii habenas moderatus is sit, a sæculo decimo sacro illo thesauro fuisse potitum, nequiquam vero apparet absimile, de eoque hic idecirco agendum duci, maxime cum locus, quo id facerem, opportunior haud occurreret. Ceterum an et quis Sanctis nostris in Ticinensi S. Felicis monasterio cultus ecclesiasticus deferatur, haud comperio; in ecclesiastico tamen, quod ibidem ad 7 Octobris diem recitari solet, Officio commemorationem de iis fieri, in Indice, qui Operi Romualdi a S. Maria supra laudato adjectus est, indicari videtur. Ad aliam modo, quæ sacrarum etiam Sanctorum nostrorum exuviarum partem possidet, ædem sacram progredior.

Andegavensis,
ipsorummet
Sanctorum
nomini dica-
ta.

B 104 Joannes Maan in Sancta et Metropolitana Turonensi Ecclesia, a se illustrata typisque anno 1667 excusa pag. 118 in Engelbaldo, Turonensi archiepiscopo, isthac prodit memoria: Profectus Andegavos anno MCLII Godofridi comitis rogatu sacras beatorum Sergii et Bacchi reliquias, quas ille Hierosolymis afferri jusserat, excepit solemniter ritu die xv Kal. Feb. et in templum, eorum nomini dicatum, intalit perenni cultu celebrandas; quod ne piorum memoria umquam excideret, exceptionis festum diem agi quotannis voluit cum indulgentiarum proventura. Adertantem autem ad rem peragendam opportuni præsules Anselmum, Redonum et Namnetum. Ita laudatus auctor, quidquid autem hic tradit, id ex ipsis Engelbaldi, Turonensis archiepiscopi, qui solemniter, verbis recitatis expositam, peregit, litteris didicit, quas, ut addit, doctissimi Artaltii, canonici Andegavensis et archidiaconi Transligerani, gratia obtinimus ex archivo sancti Sergii Andeg. Fuerant scilicet hæc, ut dubitandum non apparet, Andegavensi SS. Sergii et Bacchi monasterio ab Engelbaldo concessæ, tum ut, a sese in hoc SS. Sergii et Bacchi reliquias,

C rogante, qui hæc Hierosolymis afferri jusserat, Andegavensi comite Godofredo, solemniter fuisse delatas, testatum faceret, tum ut diem, quo id accidit, xv Kal. Feb. seu 18 Januarii festum quotannis habendum, indulgentiis etiam ad pietatem excitandam imperitit, statueret.

ac singulari
hos hodieque
cultu cele-
brans,

105 Verum totine Andegavensi civitati, an soli, quod prope hanc situm est, sæculoque, ut supra docui, septimo fuit exstructum, Sanctorum nostrorum monasterio diem illum festum quotannis haberi Engelbaldus voluit? Id mihi, spectatis, quæ transcripsi, Joannis Maani verbis, dubium apparet, nec, quo dubitationem hanc animo eximam, aliunde quidquam suppetit, licet interim festum illud, si olim forte in tota Andegavensi civitate celebratum fuit, hodie equidem ibidem non amplius celebrari, verosimillimum, ne dicam indubitatum, efficiat Andegavense anno 1624 excusum penesque nos exstans Breviarium, in quo, uti et in præfixo ei Calendario ad 18 Januarii diem Officium, non de SS. Sergio et Baccho, horumve, de qua hic, translatione, sed de S. Petri, qua Romæ primum sedit, Cathedra

recitandum proponitur, addita dumtaxat, quæ de S. Prisca virgine facienda est, commemoratione. Nec, an vel ipsum Andegavense Sanctorum nostrorum monasterium 18 Januarii diem, quem quin olim festum ex Engelbaldi episcopi supra laudati statuto habuerit, dubitandum non est, festum hodieque habere pergat, compertum habeo. Officio interim ritus semiduplicis SS. Sergium et Bacchum, addita dumtaxat de SS. Marcello et Apuleio martyribus commemoratione, in civitate Andegavensi ejusque diœcesi ad 7 Octobris diem seu hodie coli, e supra laudato Andegavensi Breviario, uti et ex laudato pariter, quod sibi id præfixum habet, Calendario intelligo; hinc autem, quin iidem Sancti nostri ad hunc diem etiam in Andegavensi monasterio, quod nomini eorum dicatum, sacrisque præterea, ni forte hæc temporum injuria modo perierint, reliquis ditatum est, altioris adhuc ordinis Officio colantur, cultive ecclesiastico efficiantur, viæ, ac ne vix quidem, dubitandum, reor.

106 Verum anne pariter, unde sacra Sanctorum nostrorum lipsana ab anno circiter 1132 in dicti Andegavensis monasterii possessionem venisse, appareat, solemniter, qua ab Engelbaldo, Turonensi archiepiscopo, tribus aliis episcopis, Andium nimirum, Redonum et Namnetum, assistentibus, SS. Sergii et Bacchi reliquias in sacrum iis prope Andegavos monasterium fuisse illatas, jam dicto, quem Joannes Maan, ecclesie Turonensis historiographus supra laudatus, assignat, anno 1132 factam esse, pro æque indubitato potest haberi? Engelbaldus, Turonensis archiepiscopus, comite Godofrido rogante, et Andegavos adiit, et sacra ibidem, quæ hujus jussu Hierosolymis erant allata, Sanctorum nostrorum lipsana, ut scriptor ille memorie prodit, dicto anno 1132 transtulit; ut sane tunc, cui Godofredi nomen fuerit, Andegavensis aliquis comes (neque enim de homonymo alterius cujuspiam dilionis comite sermonem esse Maano, verosimile apparet) Andegavensium tractui præfuerit; in suppeditato autem in Chronico Chronicorum a Joanne Gualterio comitum Andegavensium catalogo comes nullus, nomine Godofredus, qui Andegavensibus ad annum 1132 præfuerit, occurrit. Quod cum ita sit, fieri facile potest, ut non nemo, an supra memorata, quæ Sanctorum nostrorum lipsana in sacratum eis Andegavis templum ab Engelbaldo fuere illata, solemniter anno 1132 fuerit peracta, in dubium revocet, quod, ille stante epocha, dictam solemniter, comite Andegavensi, cui Godofredi nomen esset, rogante, peractam fuisse, necesse sit.

107 Quod ad me pertinet, cum præfatus, quem Gualterius suppeditat, comitum Andegavensium Catalogus contextus sit e regum principumque Gallie, uti ipsemet is scriptor in hujus Opusculi capite indicat, Genealogia, a Gulielmo Paradino anno 1561 typis Lugdunensibus vulgata, hicque auctor, quemadmodum ex Nicerono tom. XXXIII Monumentorum pag. 170 intelligo, nullis plane, quæ in hoc Opere adstruit, argumentis probationibusque confirmet, Joanne Maano, qui, quæ verbis supra recitatis scribit, e monumento maxime, uti apparet, authentico hausit, etiam quantum ad ipsum, cui solemniter, de qua hic nobis sermo, innectit, annum 1132 standum puto, utut ita, comitem quempiam Andegavensem, cui Godofredi nomen esset, in vivis etiam tunc adhuc fuisse superstitem, sit necesse. Atque ea vel

ab ipso solemniter hic memorata præstituta
E

F

anno circiter
1132

A vel ideo maxime sedet sententia, quod eundem in memorato, quem Gualterius suppeditat, comitum Andegavensium catalogo Godefridus comes, nominis hujus quintus, qui anno 1150 obierit, recenseatur, facileque fieri possit, ut in anno comitis hujus emortuali assignando Gualterius, seu potius, e quo hic sua ex dictis hausit, Paradinus errarit. Jam vero cum id ita sit, nec diu ante præfatam solemnitate Sanctorum lipsana Andegavos videantur fuisse allata, consecrarium est, ut verosimillime ab anno circiter 1152 in dicti Andegavensis monasterii possessionem devenerint.

collegiataque Heiligenstadiensis, Sanctos pro patronis ferme præcipuis

108 Sed de re hac jam satis; institutum prosequamur. Pars quoque e sacris SS. Sergii et Bacchi reliquiis in Heiligenstadiensi, quæ S. Martino, Turonensi archiepiscopo, sacra est, diæcesis Moguntinæ collegiata ecclesia hodieque asservatur, aut certe olim asservata fuit. Liqueat id e Pontificia a Paulo II Papa anno 1469 concessa Bulla, in qua, SS. Sergii et Bacchi corpora in dicta Heiligenstadiensi ecclesia asservari, Pontifex is discrete affirmat, uti quisque comperiet, qui illam Operis nostri tom. III Junii pag. 86 ex parte recitatam hinc proinde non recitandam consuluerit. Ac Sergius et Bacchus, statim atque eorum sacræ eorum, quod sæculo XIII aut XIV ex dicendis factum, Heiligenstadium fuere delatæ, tam celebrem ibidem, ut Papebrochius Operis nostro loco proxime cit. docet, cultum nacti sunt, ut collegiata, quæ in ea urbe, ut jam dixi, S. Martino, Turonensi archiepiscopo, sacra est, ecclesiæ patroni ferme principales æstimarentur. Atque id quidem vero apprimè consonum ideoque videtur, quod in Pontificia, quam proxime laudavi, anni 1469 Bulla, nulla prorsus SS. Aurei et Justini, qui tamen pro patronis ab Heiligenstadiensibus habentur, mentione facta, soli Sancti nostri a Paulo II Papa commemorantur, uti quisque, illa loc. cit. consulta, deprehendet. Adhæc in litteris, eodem die Operis nostri tertio Junii tomo pag. 85 et seqq. recitatis, quas anno 1528 Sulatanensis, Tergestensis, Sagonensis, Serbiensis, Gallipolitanus, Ameliensis, Acerensis, Syriensis, Demitensis et Senongensis episcopi Avenione dederunt, Sergius et Bacchus is accensetur Sanctis, quorum festis Heiligenstadiensem S. Martini ecclesiam fideles ut frequentent, propositis, quas in præfatis Litteris exprimunt, indulgentiis excitant dicti episcopi.

B 409 Accedunt præterea duorum archiepiscoporum Moguntinorum bina diplomata, in quorum priori quidem, quod anno 1461 a Diethero fuit concessum, Sergius et Bacchus Sanctis Heiligenstadiensis ecclesiæ patronis annumerantur, eorundemque festa iis, quæ publica, apertis valvis æreque campana signo dato, divinatorum Officiorum recitatione, latique ab episcopo conciliove Moguntino provinciali interdicti cessatione celebrari possunt; in posteriori vero, quod anno 1499 Bertholdus, Moguntinus itidem archiepiscopus, impertit, Sergius et Bacchus iterum comparent, eodemque modo, quo in diplomate proxime memorato, eorum aliorumque, quos nominat, Sanctorum festa celebrari posse conceditur, privilegio dumtaxat ad plura festa extenso. Verum unde et quando sacra SS. Sergii et Bacchi lipsana sibi acquisivit Heiligenstadiensis ecclesia? Fuisse illa belli sacri, seu expeditionum, a Christianis in Terram Sanctam susceptarum, occasione e Syria in Europam translata, itaque tandem ad præ-

habens, a sæculo XIII aut XIV fuit gavisata.

C fatam S. Martini Heiligstadiensem ecclesiam sæculo XIII aut XIV pervenisse Papebrochio nostro, uti Operis nostri loco supra cit. ipsemet manifestat, est visum. Et sane, cum plurimæ aliæ aliorum Sanctorum reliquiæ eadem occasione in Europam fuerint delatæ; ita ei haud immerito visum esse, persuasum mihi habeo. Uno porro fortassis post tempus, quo primum Heiligenstadiensis S. Martini ecclesia sacri illius thesauri partem fuerat adeptæ, sæculo circiter elapso, eadem frui prærogativa metropolitana Pragensi in Bohemia ecclesiæ fuit concessum.

110 Carolus IV imperator et Bohemiæ rex sacras variorum Sanctorum magno numero reliquias, quas undequaque summo studio acquisierat, dictæ metropolitana Pragensi ecclesiæ, S. Vito sacræ, diversis regni sui annis donavit, ut Pessina in Phosphoro Pragensi e pag. 599, variis in medium adductis probatæ omnino fidei documentis, docet. Ac anno quidem 1534, quo piæ isti liberalitati datum fuit initium, plurimas fuit largitus; hæc autem inter locum obtinere et sacra SS. Sergii et Bacchi lipsana. Liqueat id ex ipsis, quas Pessina Operis citati p. 455 et quinque sequentibus recitat, litteris, a Carolo ad universos Bohemiæ regni status Moguntia dicto anno 1534, quarta Januarii die datis. In hisce enim laudatus imperator sacris reliquiis, quas, e variis a se aditis locis sacris acquisitas, ecclesiæ Pragensi donat, sacra Sanctorum nostrorum lipsana hunc in modum accenset: Ab inde (Ab Ersheimensi nempe diæcesis Argentinensis monasterio) in monasterium Weissenburg Spirensis diæcesis, fundationis Daguberti imp., venientes obtinimus medietatem corporum Sergii et Bacchi MM. beatorum. Atque ita modo compertum habemus, non tantum Pragensem ecclesiam tandem etiam Sanctorum nostrorum lipsana fuisse adeptam, sed etiam unde et quandam ea fuerint accepta. Verum unde sacra illa pignora ad Weissenburgense, e quo acquisita a Carolo imperatore fuerunt, monasterium devenerant? Uti quæ Heiligenstadiensis, de qua supra, ecclesia possidet, delatæ ad eam e Syria, ut docui, sacrarum expeditionum occasione videntur, ita etiam, quæ Carolus imperator e Weissenburgensi monasterio obtinuit, delatæ ad hoc eadem occasione eademque e regione fuisse existimo.

111 Porro Carolus IV imperator, qui, quemadmodum jam vidimus, sacra pignora quam plurima, undequaque acquisita, metropolitana Pragensi ecclesiæ impertit, diem quoque festum, quo quotannis celebratur, qua Pragam illa allata fuerunt, memoria recoleretur, institutum curavit, fuitque solemnitati huic secundus Januarii dies præstitutus. Ita apud Pessinam iterum Operis laudati pag. 449 docet metropolitana Pragensis ecclesiæ Breviarium simul et Martyrologium, uti etiam, quod in museo nostro asservatur, Pragense Calendarium, ad Bollandum nostrum anno 1647 a P. Theodoro Moreto submissum. Nec tantum illud ex his disco, verum etiam, reliquias, quas Carolus imperator Pragensi ecclesiæ donavit, auro argentoque et gemmis a religiosissimo hoc principe pretiosissime fuisse ornatas. Et qui quidem nominatim sacra Sanctorum nostrorum lipsana ornata ab eo fuerint, fas est colligere e duobus reliquiariis, quæ in cathedrali seu metropolitana Pragensi ecclesia asservantur, syllabis, apud Pessinam in Opere plus semel jam cit. exstantibus. In altero enim, qui anno 1568

AUCTORE C. B.

Anno porro 1534 Sergii quoque et Bacchi insignes reliquias obtinuit,

E

F

atque eas, quibus Carolus IV imperator argentea etiam ornamenta addidit,

notatur

ACTORE
C. B.

notatur confectus, pag. 472 sequentia hæc leguntur : Sergii et Bacchi MM. argen. deaurat. cum imaginibus; in altero autem, qui, cum anno 1420 Feria 4 post festum S. Jacobi hæreticorum Wicleffistarum metu sacræ Pragenses reliquiæ e Pragensi S. Viti ecclesia partim Zitaviam, partim Carlsteinam fuere delatæ, conscriptus signatur, reliquisque, quæ ad posteriorem hunc locum deportatæ tunc fuerunt, complectitur, pag. 479 isthæc occurrunt : Sepulchrum SS. Sergii et Bacchi circumdatum argenteis et deauratis imaginibus.

hodieque conseruat Pragensis ecclesia,

112 At vero, quæ capsæ, sacra Sanctorum nostrorum lipsana continenti, confecta ex argento deaurato, uti e duorum, quos dixi, Syllaborum verbis jam recitatis colligendum apparet, ornamenta Carolus imperator adiecit, ea postmodum eidem capsæ temporum injuria fuere detracta. Pessina Operis jam sæpius citati pag. 478 sic scribit : Ex quo (reliquiarum, ad arcem Carlsteinensem metu hæreticorum, ut jam dixi, anno 1420 Feria 4 post festum S. Jacobi translatarum, thesauro)..... quidquid in auro, argento, gemmis et lapidibus pretiosis fuit, Sigismundus imp. anno MCDXX die XXIX Julii abstulit, et in stipendia militaria præsentemque belli necessitatem convertit; in reliquiarum autem et clenodiorum (adi jam sæpius laudatum Pessinam pag. 498) ecclesiæ cathedralis Pragensis Catalogo, anno 1557 confecto, sacra SS. Sergii et Bacchi lipsana in plumbea dumtaxat cistula asservata fuisse, indicatur. Quare dubitandum non apparet, quin Sigismundus imperator Sanctorum nostrorum, non secus atque aliorum, sacris exuviis, in arce Carlsteinensi asservatis, argentea, quibus eas Carolus imperator condecorarat, ornamenta anno 1420 vigesima nona Julii die, belli necessitate urgente, detraxerit atque in militum stipendia converterit. Verum etsi id ita sit, non propterea tamen quidquam de sua in sacris istis pignoribus asservandis cura remisisse videtur Metropolitana Pragensis ecclesia, hincque verosimillime factum est, ut ea hodieque possideat, aut certe anno 1675 adhuc possederit, uti fidem facit reliquiarum in cathedrali Pragensi asservatarum catalogus, a Pessina sæpissime laudato ex oculari illarum inspectione tunc confectus, atque ab eo in Opus, pluries modo citatum, illatus, in quo pag. 319 legitur : SS. Sergii et Bacchi medietas corpor. obtenta a Car. in monast. Weissenburg. Spirens. diæc. MCCCLIV.

nec, quo minus id credatur, officit, quod de inventis apud Soriam Sanctorum ossibus narratur.

115 Verum anne etiam, uti hisce verbis declaratur, medietatem seu mediam partem corporis tam Bacchi quam Sergii ecclesia isthæc possidet, obtinuit e Weissenburgensi canobio Carolus IV imperator? Cum Catalogus mox dictus, in quo sacrarum corporum et Bacchi et Sergii notabilis adeo pars in Pragensi ecclesia asservari dicitur, a Pessina, oculari ex dictis inspectione præmissa, fuerit confectus, scriptori huic id tradenti fidem indubitanter denegare non ausim, nedum Carolo imperatori, mediam sese eorumdem corporum partem e Weissenburgensi monasterio acquisisse, in literis supra laudatis asseveranti. Scrupulum interim movent, quæ Sanctorum nostrorum reliquiis ditatæ pariter sunt, ecclesiæ aliæ jam recensitæ, ac maxime patriarchalis Veneta, quæ potiore corporum SS. Sergii et Bacchi partem sibi diserte (adi num. 100) adscribit. Verum etsi id ita sit, non est tamen, cur quisquam hic obijciat Lupum de Morales, equitem Jacobæum, qui,

anno 1470 apud Soriam, diæcesis Ozomensis in Hispania urbem, quatuor hominum ossa in capsâ lapidea, addita, qua SS. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii esse, indicabatur, epigraphæ, fuisse inventa, edito hac de re Hispanico idiomate libello memoriæ prodit. Præterquam enim, quod verba Lupi Hispanica, Latine ad hunc diem a Tamaio (adi jam datam hodie de SS. Marcello et Apuleio num. 21 et seqq. Syllogen) in Martyrologio Hispanico reddita, nulla ratione, ut SS. Sergii et Bacchi duorumque aliorum, Marcelli nempe et Apuleii, corpora integra aut etiam majori ex parte apud Soriam fuerint reperta, exigere videantur, laudati Lupi de Morales Opus penes nos non exstat, hincque, an quæ in hujus commendationem Tamaius loco cit. profert, veritati undequaque consonent, definire non possumus. Adhæc, si Lupus, integra Sanctorum nostrorum corpora apud Soriam fuisse inventa, re etiam vera assereret, necesse foret, vel hinc fidem ejus quam maxime vacillare, cum sacra Sanctorum nostrorum corpora integra nusquam haberi, ex jam supra dictis satis constet.

114 Porro Lupus de Morales per verba, quæ citatò Sylloges proxime laudatæ loco recitata jam sunt, non tantum docet, Sanctorum nostrorum ossa prope Soriam fuisse inventa, verum etiam illos a sæculo XV, quo id accidit, peculiarem cultum, quem patrata ad eorumdem invocacionem miracula etiam auferunt, ibidem nactus fuisse; quod in dubium revocandum, non æstimans ad loca sacra, quæ quondam circiter Sanctos colere sacræve eorum possidere exuviis inceperint, definire haud quo, jam venio. Gelenius de Colonia Agrippinensis Magnitudine syntagmate 19, § 2 sacris reliquiis, quas ecclesiæ parochialis, S. Martini Minoris dicta, Colonia possidet, duas Sanctorum costas, alteram Sergii, alteram Bacchi accenset; licet autem, quo circiter tempore sacra hæc pignora Colonia fuerint advecta, non edicat, Sanctos tamen ibidem et frequentibus miraculis inclaruisse, et summa apud populum in veneratione ætate sua fuisse, non obscure docet. Verba, quibus id facit, et quibus præterea, Colonia quondam sacellum, S. Sergio sacrum, exstitisse tradit, hæc transcribo. Sic habent : Per has sacras costas (SS. Sergii nimirum et Bacchi) Colonia frequentata miracula, præsertim in tabe longa deficientibus, qui vires horum Sanctorum invocacione persæpe receperunt, publice habitis sermonibus persæpe disserentem audivimus illustrem theologum hujus ecclesiæ pastorem Adolphum Schulckenium, vicarium in spiritualibus generalem Coloniensem, B. M. V. in Gradibus præpositum et canonicum presb. metropolitanum; cujus assertionibus congruit antiquissimus bibliothecæ meæ MStus in conscriptione sacelli Sergiani, olim apud vetustam portam Rhenanam siti, quod destructum est anno MDLXIIII autoritate superiorum, translatis sacris et omni suppellectile in hanc capaciorem basilicam parochialem.

115 Nec Roma, quæ plurimas, imo innumeras propemodum, sacras reliquias possidet, SS. Sergii et Bacchi lipsanis penitus destituitur. Præter ædem sacram seu oratorium, quod Sanctis nostris, ut num. 95 docui, verosimillime jam inde a sæculo sexto Romæ fuit exstructum, quatuor adhuc alia, quæ ibidem hi nomini suo dedicata habent aut certe olim habuerunt, loca sacra a Florivante Martinello in Roma ex ethnica

E
Hi interim ibidem, aliisque, quæ hic

F

recensentur, locis sacris peculiari cultu

sacra

A *sacra recensentur, nimirum ecclesia apud arcum Septimii Severi, monasterium, post formam aquæ ductus patriarchii Lateranensis situm atque ab Anastasio bibliothecario in S. Paschalis primi Papæ Vita apud nos ad 14 Maii diem num. 11 memoratum, oratorium in Callinico, ac tandem Ruthenicum SS. Sergii et Bacchi ad Montes collegium. Atque hoc, unde præcipue hic memorandum venit, sacrarum etiam SS. Sergii et Bacchi reliquiarum partem possidet. Ita e Piazzæ, qui tamen, unde et quondam hanc illud acceperit, non edicit, Hemerologio sacro ad hunc diem intelligo, uti etiam eorum hodie festum celebrari non modo in dicti collegii ecclesia, sed et in ecclesia S. Mariæ Montis cæli, itemque in altera, S. Adriano sacra, in qua præterea altare nomini suo dedicatum habent. Ceterum Sanctorum nostrorum, de quibus Evangelium hodie recitandum in valde antiquo Evangeliorum capitulari Vaticano 45 designari, e Dominico Georgio in hodiernis suis ad Adonis Martyrologium Annotationibus disco, pretiosa pignora etiam possident, eademque ac Sanctos venerantur alia adhuc loca sacra nonnulla.*

B *aut gaudent aut olim fuerunt gavis.*

116 Verum hæc, quod minus, quam jam recensita, celebra sint, una cum nonnullis aliis, quæ sacra quidem Sanctorum nostrorum lipsana possidisse feruntur, et tamen, an vere isthæc unquam possederint, in dubium revocari potest, brevitatis causa præterea, solumque supra enumeratis adhuc addo Parisiensem in via S. Jacobi Benedictinorum ecclesiam, SS. Sergii et Baccho, uti in concinnatis a se Sanctorum Vitæ Bailletus ad hunc diem docet, olim dedicatam, et Constantinopolitanam, aut, si ob mox dicenda mavis, Calchedonense, quod Ρουφιανῶν Græcis dicitur, suburbium. In duorum horum locorum priori Sancti nostri, tamquam patroni antiqui, uti idem Bailletus loco cit. etiam docet, hodieque coluntur, sacræque præterea eorum exuvia, uti e variis variorum annorum spiritualibus Parisiensis ecclesiæ Diariis disco, sub altari principe asserantur; quod autem ad duorum dictorum locorum posteriorem, qui, quemadmodum apud Cangium in Constantinopoli Christiana lib. iv, § 15 est videre, trans mare in Asia prope Calchedonem situs est, spectat, in Ms. Græco Synaxario et Menæis Mss. Mediolansibus et Taurinensibus ita ad 27 Maii diem notatur: Μνημὴ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου πέραν ἐν Ρουφιανῶναις, Commemoratio sanctorum Sergii et Bacchi trans mare in Rufinianis; ut sane, quin etiam Sancti nostri cultu ecclesiastico in præfato seu Calchedonensi seu Constantinopolitano suburbio aut gaudeant, aut olim saltem fuerint gavis, dubitandum non sit. At vero sacra eorum lipsana ibidem etiam asservari, nusquam notatum invenio. Adhæc cum Cangius loco cit. duas vides sacras, alteram SS. Petro et Paulo, alteram S. Hypatio dicatam, quæ in Rufinianis exsisterint, recenseat, pluresque forte alias suburbium illud fuerit complexum, fuerint in iis omnibus, aut, si res secus habet, in quam aut in quibusnam ex iisdem Sergio et Baccho honor, Sanctis proprius, fuerit delatus, nullo modo, deficientibus ad id necessariis documentis, definire queo.

VITA,

Auctore anonymo.

E codice nostro Ms. membrananeo, signato Q. Ms. 7, cum duobus aliis nostris Mss. itidem membranaceis codicibus et editione Mombritii collato.

CAPUT I.

Ad Maximianum imperatorem tamquam Christiani deferuntur Sergius et Bacchus, tales deprehensi ludibrio ab eo habentur, ad Antiochum ducem morte etiam, ni diis sacrificent, afficiendi mittuntur, custodiæque ab hoc includuntur.

Imperante Maximiano a tyranno, multus error hominum genus possederat; lapides enim et ligna, hominum adventiones, adorabant, et de obscenis sacrificiis degustabant. Qui autem sacrificare nolebant, penis atque suppliciis vehementer afflicti deservire dæmonibus compellebantur. Erat igitur edictum per singulas civitates in foro propositum cum severissima comminatione *b*. Polluebatur itaque ætheris puritas de diabolico ararum nitore * et tenebræ diabolici erroris opportuna conversatio hominibus putabatur. Tunc itaque veluti quædam stella terrestres erga confessionem fidei Salvatoris Domini nostri Jesu Christi Sergius et Bacchus pollebant in palatio *c* honorabilesque erant apud Maximianum imperatorem. Beatus quidem Sergius erat primicerius et princeps scholæ gentilium, amicus imperatoris et multam apud eum habens fiduciam, ut etiam velociter postulationibus ejus annueret *d*.

Qua de re Antiochus quandam familiarem habens Sergium * poposcit ab imperatore, quod dux fuerat *e* Augusto-Euphratarum provinciæ *f*; beatus vero Bacchus ejusdem et ipse scholæ gentilium erat secundicerius. Qui enim unanimes erant in Christi charitate, oportune et in seculari militia non separabantur ab alterutro *, non quidem affectu naturæ, sed vinculo fidei connexi cantantes semper et dicentes: Ecce, quam bonum et quam jocundum habitare fratres in unum *g*. Erant igitur ingeniosi et felices Dei Milites, et Scripturas, a Deo inspiratas *, ad perfectum instituti ad erroris diabolici destructionem, et in præliis ad plenum exercitati ad barbarorum peremptionem. Invidia ergo maligni

D

E

Sergius et Bacchus gratia et auctoritate in palatio

a

b

* nidore

F

c

d

plurimum valentes, ab invidis

* al. Sergius

e

f

* ab alterutro

g

* al. Scripturis, a Deo inspiratis

maligni